

9. אבנו סכינו ומשאו שלא הפקירן והזיקו

1. מסכת בבא קמא דף ג עמוד א

אלא, אאבנו סכינו ומשאו שהניחן ברשות הרבים והזיקו. היכי דמי? אי דאפקרינהו, בין לרב ובין לשמואל היינו בור! ואי דלא אפקרינהו, אי לשמואל, דאמר כולם מבורו למדנו, היינו בור! ואי לרב, דאמר כולם משורו למדנו, היינו שור! מאי שנא בור? שכן תחלת עשייתו לנזק וממונך ושמירתו עליך, הני נמי תחלת עשייתן לנזק וממונך ושמירתן עליך! אלא, תולדה דבור כבור.

2. מסכת בבא קמא דף כח עמוד א-ב

מתני'. נשברה כדו ברה"ר, והוחלק אחד במים או שלקה בחרסית - חייב; רבי יהודה אומר: במתכוין - חייב, באינו מתכוין - פטור.

גמ'. אמר רב יהודה אמר רב: לא שנו אלא שטינפו כליו במים אבל הוא עצמו - פטור, קרקע עולם הזיקתו. כי אמריתה קמיה דשמואל, אמר לי: מכדי אבנו וסכינו ומשאו מבורו למדנו, וכולן אני קורא בהן: שור - ולא אדם, חמור - ולא כלים; והני מילי לענין קטלא, אבל לענין נזקין - אדם חייב, וכלים פטורין. ורב? הני מילי היכא דאפקרינהו, אבל היכא דלא אפקרינהו - ממונו הוא.

רש"י ד"ה דאפקרינהו - כי בור דסבר רב בור שחייבה עליו תורה בהפקיר רשותו ובורו הוא דחייבתו.

רש"י ד"ה אבל לא אפקרינהו ממונו הוא - ומשורו למדנו הלכך טינפו כלי ממונו דמזיק עבד אבל נזק הגוף קרקע עולם עבדה ושמואל סבר בהפקיר רשותו ולא הפקיר בורו נמי משתעי קרא ופטר בו את הכלים הלכך מתני' אף על גב דלא אפקרינהו בורו הוי ומאי דקתני חייב בהזיק גופו קמיירי ולא בכליו ואף על גב דקרקע עולם עבדה ליה חייב דשמואל לטעמיה דאמר לקמן /בבא קמא/ (דף נ:): בור שחייבה עליו תורה להבלו וכ"ש לחבטו ואף על גב דקרקע עולם אזקתיה

3. מסכת בבא קמא דף מט עמוד ב

ת"ר: החופר בור ברה"י ופתחו לרה"ר, (ברה"ר ופתחו לרה"י) - חייב, וזהו בור האמור בתורה, דברי ר' ישמעאל; ר"ע אומר: הפקיר רשותו ולא הפקיר בורו - זהו בור האמור בתורה. אמר רבה: בבור ברה"ר - כ"ע לא פליגי דמיחייב, מ"ט? אמר קרא: כי יפתח וכי יכרה, אם על פתיחה חייב, על כרייה לא כל שכן! אלא, שעל עסקי פתיחה ועל עסקי כרייה באה לו; לא נחלקו אלא בבור ברשותו, ר"ע סבר: בור ברשותו נמי חייב, דכתיב: בעל הבור, בבור דאית ליה בעלים קאמר רחמנא, ור' ישמעאל סבר: בעל התקלה; אלא מאי זהו בור האמור בתורה דקאמר ר"ע? זהו בור שפתח בו הכתוב תחלה לתשלומין.

רש"י ד"ה כ"ע לא פליגי דמיחייב - ור"ע מודה ליה לרבי ישמעאל בבור ברשות הרבים דהוא אמור בתורה אבל רבי ישמעאל לא מודי ליה לרבי עקיבא בבור ברשותו דקסבר כי אפקרנא לך רשותי לאו לאחיובי אנא בהזיקא אפקרתיה.

רש"י ד"ה באה לו - שאין לו חלק בו אלא שכרהו או שפתחו דהיינו ברשות הרבים שאין הקרקע שלו.

4. תוספות מסכת בבא קמא דף נ עמוד א ד"ה בבור

וי"ל דהיינו טעמא משום דא"ל תורך ברשותי מאי בעי שלא היה לו להתקרב כל כך אצל רשותי שתפול בבור.

5. תוספות מסכת בבא קמא דף כח עמוד ב ד"ה ה"מ

פ"ה דסבר רב דבור שחייבה עליו תורה בהפקיר רשותו ובורו וא"ת דבשמעתין דמחזרת (לעיל דף כא.) ר"ל דרב סבר בור ברשותו חייב ושמואל סבר דפטור ופי' שם בקונט' דפליגי בהפקיר רשותו ולא הפקיר בורו וי"ל דלא קיימא מסקנא דהתם הכי ומיהו נראה דרב מצי סבר שפיר דהפקיר רשותו ולא בורו נמי חייב אף על גב דאבנו וסכינו ומשאו דלא אפקרינהו לא הוי בור לרב היינו משום דעדיפי מבור ואיכא נמי לחיובינהו משום שור ולחייב בהן את הכלים אבל בור

ברשותו ליכא לחיובי משור דשור ברשותו פטור כדתנן (לעיל דף ט:) חוץ מרשות המיוחדת למזיק לכל הפחות בור הוי ופטור על הכלים ושמואל דסבר הכא דאפילו לא אפקרינהו הוי בור מצי סבר דבור ברשותו פטור לגמרי ואפילו בור לא הוי דמצי א"ל ברשותי מאי בעית ומה שבקונטרס רצה לחייב בהפקיר רשותו ובורו כמו בחופר בור ברה"ר אין נראה לר"י דחופר בור ברה"ר חפר בור באיסור וכן חפר בור ברשותו סמוך לרה"ר באיסור חפרו ואפילו חופר באמצע רשותו והפקיר רשותו ולא בורו כיון דשלו הוא חייב להסיר התקלה כדאמרינן בהפרה (לקמן דף מח. ושם) דכיון דאית ליה לממלייה ולא מלייה כמאן דכרייה דמי אבל הפקיר רשותו ובורו דחפר בהיתר וגם השתא דהפקיר לאו בעל הבור הוא לא מחייב תדע דבפ' הפרה (לקמן נא.) דחקינן לאשכוחי בור של שני שותפין.

6. מלחמת ה' מסכת בבא קמא דף יג עמוד ב

אבל רב ס"ל לעולם היכא דלא אפקריה שורו הוא ואף על גב דבור שחייבה עליו תורה בור ברשותו נמי הוא אבנו סכיננו ומשאו איכא לדמויינהו לשור ואיכא לדמויינהו לבור הלכך לשור מדמינן ליה כדי לחייבו על נזקי כלים ועל אדם וי"ל שטעמו של רב דהואיל ולא חייבה עליו תורה אלא להבלו והבלא לית בה מששא לא ממונו הוא כדאמרי' גבי אש ואפי' כשתמצא לומר התם ממונו הוא משום דגחלת עיקר ואית בה מששא אבל הבלא ודאי לאו ממונא הוא הרי שלא מצינו שחייבה התורה על נזקי ממונו אלא בשור הלכך כל ממונו דמזיק משורו גמרינן ליה...

ואפשר לפי גמרתנו לומר שטעמו של רב משום דאבנו סכיננו ומשאו דמי לשור שהוא גוף הנזק וחבטה דידיה משא"כ בבור שהחבטה בקרקע הוא והוא לא הניח שם אותו קרקע אלא שהכשיר נזקו כשחפר שם ונטל משם העפר הלכך היכא דלא אפקרינהו לשור המועד מדמינן ליה וחייב על הכל משום דדמי ליה טפי מבור ושמואל מדמי ליה לבור דלאו בעלי חיים ואין דרכו לילך ולהזיק והיכא דאפקרינהו ליכא לדמויינהו לשור הלכך מדמינן ליה לבור דלא גרעי מבור ומ"מ חייב אפי' אחבטא דחבטא דידיה הוא.

7. מסכת בבא קמא דף נ עמוד ב

אמר רב: בור שחייבה עליו תורה - להבלו ולא לחבטו, אלמא קסבר: חבטה, קרקע עולם הוא דמזקא ליה; ושמואל אמר: להבלו וכ"ש לחבטו, וא"ת: לחבטו אמרה תורה ולא להבלו, התורה העידה על הבור ואפילו מלא ספוגין של צמר. מאי בינייהו? איכא בינייהו דעבד גובה ברה"ר, לרב - אגובה לא מחייב, לשמואל - אגובה נמי מחייב. מ"ט דרב? דאמר קרא: ונפל, עד שיפול דרך נפילה. ולשמואל? ונפל, כל דהו משמע.

8. רי"ף מסכת בבא קמא דף יג עמוד ב

ולענין אבנו סכיננו ומשאו שהניחן ברה"ר קי"ל כשמואל דאמר [דף כ"ח ע"ב] כולן מבורו למדנו ובכולן אני קורא בהן שור ולא אדם חמור ולא כלים והני מילי לענין קטלא אבל לענין נזקין אדם נמי חייב וכלים פטור בין אפקרינהו בין לא אפקרינהו דכל תקלה בור הוא.

9. רי"ף מסכת בבא קמא דף כב עמוד א

אמר רב בור שחייבה עליו תורה להבלו ולא לחבטו אלמא קסבר חבטו קרקע עולם הזיקתו ושמואל אמר להבלו וכ"ש לחבטו וא"ת לחבטו ולא להבלו התורה העידה על הבור ואפי' מלא ספוגין של צמר מאי בינייהו איכא בינייהו דעבד גובה ברה"ר דרב אגובה לא מחייב ושמואל מחייב נמי אגובה והלכתא כרב דתני רב חנניה לסיועיה ואיכא מ"ד הלכתא כשמואל דהלכתא כותיה בדיני.